

Vírustanulságok

Filozófusok, történészek, szociológusok tízezrei foglalkoznak szerete a világon azzal, hogy magyarázatot adjanak az emberiség fejlődéstörténetének legfontosabb kérdéseire, azzal, hogy átfogó képet adjanak

arról, hogy miképpen halad előre, mi viszi előre a sorsunkat, dolgainkat a Földön.

Igazságtalan volna néhány szóban összefoglalni ezeket az – egymással is vitázó – elméleteket, de talán nem túlzó az az általánosítás, miszerint mindegyik gondolatmenetben központi szerepet kap a válságok kérdése. Egyfelől annak az elemzése, hogy mi hozza létre szinte szükségszerűen a válságokat, másfelől az, hogy a válságok túlélése – általában roppant áldozatok árán – miképpen nyitja meg a fejlődés új útjait.

Az is mindenképpen túlzó vélekedés volna, ha azt állítanánk, hogy a válságok – legyenek azok gazdasági, politikai, erkölcsi vagy kulturális válságok – jót tesznek, de nem járunk messze a valóságtól, ha azt állítjuk, hogy a krízisekre a nagy, generális képekben, a „big picture”-ökben gondolkodók egyáltalán nem tekintenek káros folyamatokként.

Az elmúlt több mint fél évben a világot és hazánkat is megrázó koronavírus-járvány hatásait és következményeit bizonyosan nem tudjuk még felmérni. Nemesak azért, mert egyelőre az sem látszik, hogy miképpen, hogyan és mikor lesz vége, de azért sem, mert áttételes, másodlagos-harmadlagos-sokadlagos hatásait még nem is látjuk teljes egészében. Valószínűleg nem tévednek azok az elemzők, akik szerint akár egy évtizedig is együtt kell élnünk a közvetlen hatásaival, és még tovább a nagyobb, globálisabb következményeivel.

A járvány által okozott válság talán abból a szempontból is különleges, hogy a társadalom és a gazdaság minden szeletét és metszetét érinti, nincsen senki, aki kivonhatná magát a negatív következményei alól, minden egyes ember személyes életére hatással van. Az emberiség egészét vagy annak egy-egy részét érintő válságok közül talán csak a háborúk ilyenek, bár persze ismerjük a véleményeket arról, hogy miképpen válnak bizonyos gazdasági szereplők akár egy-egy háborús konfliktus győzteseivé is.

Mielőtt az olvasó ezen a ponton végképp feladná a cikk olvasását, mondván: mégis csak egy színházi-előadóművészeti szakfolyóiratot, nem egy társadalomtudományi szemlét lapozgat, jelzem: befejezem az általános megközelítést, mindösszesen ennyiben tartottam fontosnak a „nagy kép” felfestését. Azt kívántam érzékeltetni: nincsen egyetlen szegmense sem az életünknek, amely kivonhatná magát a járvány okozta helyzet kezelése, elemzése és a lehetséges megoldások keresése alól. Ez pedig nem teszi egyszerűbbé a mi helyzetünket, a színházi-előadóművészeti világ helyzetét sem.

A járványnak a színházi-előadóművészeti világra vonatkozó befolyását érdemes négy területre osztani és így vizsgálni. Természetszerűleg

kapcsolatokra. És végezetül érinti ennek a szegmensnek a belső kapcsolatait, szolidaritását is.

Érdekes mind a négy szegmensét külön-külön is vizsgálni. Kezdjük a gazdasági kérdésekkel, sokak számára, logikusan, ez a legfontosabb. Én máshova tenném a hangsúlyt, de ennek nagyobb jelentősége nincsen.

A színházi-előadóművészeti világ jegy- és egyéb bevételeiből származó eddigi kiesése bizonyosan megközelíti a 10 milliárd forintot. Itt most szűken a színházi-előadóművészeti világra koncentrálok, nem veszem ide a fesztiválok kérdését, pedig az is keményen érinti a területünket. Ott azonban más szempontok – jogi, kommunikációs és járványvédelmi –, más összefüggésekben merülnek fel,

érinti ennek a területnek a gazdasági állapotát, helyzetét. Befolyásolja a művészeti és technikai állapotát, felkészültségét és terveit. Hatással van a nézőkkel, partnerekkel való együttműködésre,

amelyek elemzése amúgy nem tanulság nélkül való, de ennek a cikknek a tárgyát félrevinné.

A mintegy 10 milliárd forint kiesése még akkor is érzékeny veszteség, ha a jegyek egy jelentős ré-

► szét nem váltották vissza a nézők, hanem később „lejárják”, és hát, természetesen, közvetve ez is veszteség. Mellesleg érdemes lenne elemezni azt a kérdést is, amely néhány színházigazgatóval beszélgetve merült fel: bizonyos színházak (de lehet, hogy az összes esetében igaz?) anyagilag jobban járnak, ha nem játszanak, olcsóbb a színház fenn-

a műszaki személyzet is – akiket szintén az előadások megvalósítása éltet, az az életelejük – kritikus helyzetbe került, ha tovább tart a karantén, és nem lehet legalább egy kicsit kiszabadulni és valamiképpen elkezdni előadásokat létrehozni, talán visszafordíthatatlan helyzetbe sodródnak. Rámutattak az elmúlt hónapok arra, hogy a kultu-

seket adtak, „beengedték” a nézőket a színpalak mögé. Talán még nem is fogjuk fel, hogy ennek milyen jelentősége volt. Ha a színházi világ elveszítette volna nézőinek bizalmát, nem törődött volna vele, hogy mi történik velük az új, kultúra-hiányos helyzetben, nos, ennek beláthatatlan következményei lettek volna. Az új felületek, módszerek alkalmazása megtanította a színházi szektort arra, hogy 2020-ban hogyan kell kommunikálni a nézőkkel akkor, amikor krízis van. És arra is, hogy ha a krízisben nem hagyjuk őket magukra, akkor ők sem fognak elpártolni tőlünk a krízis után.

És végül a belső kohézió és szolidaritás kérdése. Közhelyesen hangzik a „bajban ismerszik meg az ember” mondás. És mégis: igaz, nagyon igaz. Jó és felemelő volt érezni, hogy a színházi-előadóművészeti szakma összefogott ebben a nehéz időszakban. Magam úgy éreztem, hogy ez az összefogás egyaránt megnyilvánult a vezetők és az intézmények dolgozóinak szintjén is. Mindenki megértette, hogy csak közös erővel, a tapasztalatok átadásával, az egységes kommunikációval lehet és érdemes átvészelni ezt az időszakot, és, ha lehet, akkor megerősödvé kijönni belőle.

Ahogy kezdtem ezt az írást: nem lehet, nem szabad még mérleget vonni, hiszen sajnos félt, hogy még messze a vége a járvánnyal súlyosbított hetek sorának.

Mégis, talán – a fentiek alapján – néhány következtetés levonható:

Egy. Az előadóművészeti szakma masszív állami és önkormányzati finanszírozása lehetővé tette, hogy az intézmények és dolgozók egzisztenciális alapjai megmaradjanak, legalábbis a többségé.

Kettő. A folyamatos műszaki, technológiai megújulás és készenlét azért is fontos, mert a modern világ gyorsaságában és globalitásában reagálni kell tudni a legkülönbözőbb, a működés technikai feltételeit érintő kihívásokra.

Három. A magyar kultúra ereje, beágyazottsága, értékeire vágyóknak nagy száma a kritikus időszakban sokat, sőt, a legtöbbet segít. Bizalmukat meg kell tartani, növelni, építeni kell közösségüket.

Négy. Az értékkülönbségek, művészeti felfogások – helyes – vitái mögött meg kell tartani a szakmai szolidaritást és együttműködést, mindig több van, ami összeköt, mint ami szétválaszt.

Észem ágában sincs amellet érvelni, hogy csak a krízisek viszik előre a világot – ahogy ezt néhány társadalomtudós véli. Ám abban biztos vagyok, hogy a kritikus helyzetek új ajtókat nyitnak meg, új utakat építenek. De azért: jó lenne már a vírus fenyegetettsége nélkül színházba járni. Hiszem, hogy hamarosan így lesz.

Szabó László

*Magyar Teátrumi Társaság
titkár*

tartása, még fizetésekkel, rezszel együtt is, ha nincs előadás. Furcsa helyzet ez, fogalmazzunk finoman. Talán a vírus kényszerít majd rá minket, hogy azt is végiggondoljuk, miképpen kell a színházaink működését jobban igazítani a piaci viszonyokhoz és a nézői igényekhez?

A második szempont a műszaki, technológiai, illetve munkakörülményekre vonatkozó hatások megvizsgálása. A vírusidőszak fontos tanulsága volt az is, hogy mennyire rászorulnak a színházak, előadóművészeti terek a technikai-műszaki állapotuk áttekintésére és fejlesztésére. Ez részben azért is van, mert a vírus utáni időszak a műszaki felszereltséget és a működés részleteit sokkal fontosabb kérdésekké emeli. Biztosítható-e a folyamatos légsere? Bizhatnak-e a nézők a fertőzésmentes közösségi helyiségekben? Biztosítható-e, hogy ne legyen tumultus a pénztárnál, a jegybevéltárnál, a ruhatárnál? A közösségi terek informatikai, különösen online felszereltsége alkalmas-e arra, hogy kiszolgálják az egyre inkább ezeket az eszközöket igénybe vevő nézőket? A járvány időszaka rámutatott arra is, hogy mennyire fontos a műszaki felújítás, a karbantartás, az, hogy minden létező és sajnos a modern világgal együtt járó helyzetre fel kell hogy legyen készülve egy kulturális tér.

A járvány időszaka természetesen pszichésen és egzisztenciálisan egyaránt megviselte a színházi dolgozókat. Sokan a munkájukat is elvesztették, esőkkent a fizetésük. A színészek egy jelentős része hónapokig nem kapott semmilyen gázsit, hiszen nem volt fellépése. A háttér dolgozók, köztük

rális szférában is mennyire fontos a biztos státus, a fix munkaviszony, a kiszámítható, de közben kellemően rugalmas munkaszerződés. Helyes, ha ennek a részletei további vizsgálat és adott esetben át-dolgozás alá kerülnek.

A harmadik terület a nézőkkel való kapcsolat. Semmi nem tudja úgy rombolni, sőt, akár tönkre is tenni a nézők és egy kulturális intézmény kapcsolatát, mint ha elveszik a bizalom. Helyesen tehát a színházak, előadóterek, hogy a járvány időszakában különleges hangsúlyt fektettek az új típusú kommunikációra, a nézők megtartására. Számtalan kreatív, izgalmas programot indítottak, felfrissítették online felületeiket, élő közvetíté-